

דף מא.

עין משפט א.

יו"ד סימן רסז סעיף פח

עיינ לעיל דף מ: עין משפט כ.ל.ג.

עין משפט ב.

ח"מ סימן שפו סעיף ב

ג. השורף שטר חוב של חברו חייב לשלם ^ד כל החוב שהיה בשטר ^ה אע"פ שאין גוף השטר ממון הרי גרם לאבד ממון, ובלבד שיודה לו המזיק ^ו ששטר מקויים היה וכו"כ היה כתוב בו, ובגלל ששרפו אינו יכול לגבות החוב, אבל אם לא האמינו שכו"כ היה בשטר ושאינו מקויים אינו משלם אלא דמי הנייר בלבד.

הגה: ומיירי שאין עדים שיודעים כמה היה בשטר שאם היו עדים על כך אינו חייב לו כלום שהרי הם יעשו לו שטר אחר ^ז כמו שנתבאר בסי' מ"א.

ד. אם בעל השטר אומר מנה היה בו והשורף אומר לא היה בו אלא חמשים הרי זה ישבע כדין מודה במקצת, ואם יאמר נ' היה בו, וחמשים הנותרים איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם מאה, כך הביא הש"ך מבעל התרומה שער כ"ט והביאו הב"י, והעיר הש"ך דדין זה צ"ע שהרי קימ"ל בסי' ס"ו סעיף ל"ט ובסי' צ"ה בתחילתו דאין נשבעין על השטרות לא שבועת שומרים ולא שבועת מודה במקצת והוא ממשנה בפ' שבועת הדיינים שהוקשו לקרקעות, וכך מוכח להדיא בתוס' שבועות ל"ז אף למאן דדאין דינא דגרמי, וע"כ כתב הש"ך דכל דינו של בעה"ת הוא כיון דס"ל כר"ש שדינא דגרמי ודבר הגורם לממון אחד הם, אבל לדידן דלא קימ"ל כר"ש בדבר הגורם לממון א"כ ליתא לדינו של בעה"ת.

עוד כתב הש"ך דהשורף שטרי חוב של חברו, אם אחר שגזלן נשרפו השטרי חוב מעצמן פטור עליהם הגזלן, שהרי עבדים ושטרות וקרקעות אינם נגזלין וברשות בעליהן קיימי, אבל אם שרפן הגזלן במזיד אינו חייב אלא משום דינא דגרמי ומשום קנס חכמים.

ה. היינו ששמין כמה היה שוה למכור כמ"ש בסי' ס"ו סעיף ל"ב, ואין סברא לחלק בין מוחל השטר לשורף.

ו. ואם נאמן השורף לומר פרעתי, כתב הש"ך דאף לסוברים דדינא דגרמי דאורייתא נאמן. ו. ואם המזיק אומר איני יודע כתב המהרש"ל בפ' הגוזל קמא סי' י"ט דלא אמרינן שכנגדו נשבע ונוטל, דשורף שטר גרע ממוסר ולכו"ע לא עשו תקנת גזל בשורף, כיון שנייר בעלמא שרף לו, אבל הש"ך חלק עליו.

ז. היינו שהם יבואו לפני בי"ד והב"ד יכתבו לו שטר אחר, אבל הם עצמם כבר עשו שליחותם, וכמו בסי' מ"א. סמ"ע ס"ק ד'.

עין משפט ג.ד.

חור"מ סימן קיז סעיף א

א. העושה שדהו או עבדו אפותיקי לבעל חובו או לכתובת אשה, שכתב להם מכאן תגבו ושטפה נהר, הרי גובים משאר נכסים ^ה.

הגה: אבל כל זמן שאותה שדה ביד הלוח או המתחייב, אינו יכול לסלקו בנכסים אחרים ^ט רק במעות, וי"ח.

א. ב. התנה עמו שלא יהיה לו פרעון אלא משדה זו ושטפה נהר אינו גובה משאר נכסים, ואם מכרה לאחר ובא בע"ח זה לטורפה אינו יכול לסלקו אפי' בדמים ^י מאחר שהתנה עמו אלא מזו.

הגה: עשה שדהו אפותיקי מפורש שלא יהיה לך פרעון אלא מזו, ונמצאה השדה שאינה שלו י"א ^ב דגובה משאר נכסים של הלוח. אבל אם היתה שלו, אלא שטרפה ממנו בע"ח מוקדם, אין המלוה חוזר על הלוח כיון שהתנה עמו דלא יהיה לך פרעון אלא מזו.

א. ג. עשה שדהו אפותיקי לבעל חובו, או לאשה בכתובתה, ומכרה הרי

ח. רמב"ם פ"ח ממלוה הלכה ג' מגיטין מ"א ע"א. ופי' רש"י שם והמים צפים עוד לעולם עליה. ואינו יכול לומר לו נסתחפה שדך. והטור כתב שאמר לו "אם לא אפרע לך גבה מזו", ועם כל זה לאו אדעתא דזה לבד הלואהו, וגובה משאר נכסים.

ואם הלוח רוצה לסלקו בשדה זו, המלוה יכול לומר לו איני חפץ בה אם היא זיבורית או שעומדת במקום שאין דרים שם אנשים. וכן דעת רוב הפוסקים דהרשות ביד שניהם הן של הלוח הן של המלוה לחזור בהם אפי' השדה בעין ולא כמשמעות המחבר שדוקא שבשטפה נהר אלא אפי' בלא שטפה נהר וזהו שכתב הרמ"א ויש חולקין. סמ"ע ס"ק א'.

ט. היינו קרקעות אחרים, אבל מטלטלין נקראים מיטב, אפי' באפותיקי מפורש יכול לסלקו בהם. סמ"ע ס"ק ד'. וכך היא בסי' ק"ג סעיף ו'. וכ"כ הב"ח והש"ך.

י. רמב"ם שם הלכה ח' וכתב ה"ה דזה מבואר במציעא ט"ו ע"ב דכשעשהו אפותיקי מפורש לא יכול הלוקח לסלק הבע"ח במעות.

כ. רי"ו נתיב ו' חלק ג' בשם התוס' בפ' השולח. דטעות מעיקרא היה, שהרי לא היה שום זכות ללוח בשדה זו שאינה שלו. אבל היתה שלו אלא שטרפו ממנו בע"ח מוקדם, אין המלוה חוזר על הלוח כיון שהתנה עמו דלא יהיה לו פרעון אלא מזו. והיה אפשר להשתלם מזו אם היה גם להלוח במה לשלם לבעל חוב המוקדם. סמ"ע ס"ק ז'. וזהו פירוש דבריו של הרמ"א ע"ש.

זו מכירה ^ל וכשיבא בע"ח או כתובת אשה לגבות, ^מ אם לא ימצא נכסים בני חורין יטרוף אותה, והוא שמכרה לשעתה ^נ אבל מכרה ממכר עולם אינה מכירה ^ס.

הגה: ויש חולקים ^ע דאפי' יש כאן נכסים בני חורין טורף משדה זו שהיא אפותיקי מפורש. ואם מכר המכר קיים עד שעת הטיורפא וכן עיקר.

יו"ד סימן רפז סעיף פב

עין משפט ה.

עג. מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו יכול לישא לא שפחה ולא בת חורין ע"כ כופין את רבו לשחררו ^פ וכותב לו שטר על חצי דמיו, וכל עוד לא כתב לו גט שחרור מעשה ידיו לעצמו ^צ. המית השור עבד

ל. רמב"ם שם הלכה ד' וכתב ה"ה זה מברייטא גיטין מ"א ע"א והרמב"ם פוסק כת"ק שם, וכן פסק הרמב"ן.

וכתב הסמ"ע בס"ק ט' בשם הרשב"א בתשובה סי' תתקמ"ב דאם כתב לו אפותיקי מפורש, אע"פ ששיעבד לו שאר נכסיו בשטר, אפ"ה דינו כשאר אפותיקי מפורש ולא יכול לסלקו בשאר נכסים.

מ. אבל אם מצא אינו טורף ממנה אפי' שהיא אפותיקי מפורש ומ"מ אם מכר הלוח שאר הנכסים אחר מכירת השדה שהיא אפותיקי מפורש, הרי המלוה טורף משדה זו שהיא אפותיקי מפורש אפי' שהשאר לו נכסים אחרים בני חורין שהספיק הלוח ג"כ למוכרן, ובזה יפה כח האפותיקי, וכן פירש רבינו אפרים ז"ל וזהו שאמרו בירושלמי יבמות פ"ז הלכה א' ולוקח יחוש לעצמו, דמשמע דיותר יש לחוש ללוקח בשביל האפותיקי מפורש יותר משאר לוקחים. באר הגולה אות ד'-ה'.

נ. היינו שמכרה בפירוש עד זמן גביית החוב בלבד, וכתב ה"ה שזהו פשט הירושלמי שהובא ברי"ף ע"ש.

ס. שהיה לו לפרש שהוא משועבד באפותיקי מפורש, ואם ימכור שאר נכסיו יבא בעל חובו לגבותה ממנו מזו וכיון שלא פירש לו כך המכר בטל. וסיים ה"ה שדברי הרמב"ם צ"ע.

ע. כתב הרמ"א שדעת המחבר כשיש נכסים בני חורין אצל המוכר אינו טורף מהאפותיקי מפורש ורק באין נכסים בני חורין טורף, אבל רוב המפרשים חולקין וסבירא להם דאפי' יש נכסים בני חורין טורף מאפותיקי מפורש.

וכתב הסמ"ע בס"ק ח' דדברי הרמ"א צ"ע דלפי מש"כ ה"ה בפירוש דברי הרמב"ם איירי רק באפותיקי סתם, אבל במפורש הרמב"ם לא חלק.

פ. ואפי' העבד קטן או סריס חמה כופין את רבו מיד. פ"ת ס"ק י"א.

צ. מצד מעוכב גט שחרור מחמתו, כ"כ התוס' והרא"ש, בגיטין מ"ח על המשנה.

שחציו בן חורין אינו משלם לא קנס ולא כופר ^ק.

ב. עד. שפחה שחציה בת חורין אין כופין את רבה לשחררה שאינה מצווה על פריה ורביה, ונשארת כמות שהיא ועובדת את עצמה יום אחד ואת רבה יום אחד.

אם הכה אדם על ידה וצמתה וסופה לחזור, אם הכה ביום שעובדת את רבה הנזק לרבה, ואם זה ביום שעובדת את עצמה הנזק לעצמה, אבל אם נקטעה ידה וכן כל נזק שאין סופו לחזור חולקין הנזק היא והאדון. אחר המיתה נותן חצי קנס לאדון ^ר, ופטור מחצי הכופר.

דף מא:

יו"ד סימן רסז פעיף ב

עין משפט א.ב.ג.

ב. סט. המשתחרר את חצי עבדו בשטר לא קנה העבד לעצמו חציו ^ש ונשאר עבד כמו שהיה. אבל אם שחרר העבד את חציו בכסף קנה וחציו הוא בן חורין.

ב. ע. במה דברים אמורים ששחרר חצי עבדו בשטר לא מהני, בהשאר האדון חציו אצלו, אבל אם מכרו או נתנו לאחר ^ת בין שהיה השחרור והמכירה או הנתינה כאחד, בין שקדמה המכירה או הנתינה לאחר בחציו לפני השחרור של מחצית השניה, קנה העבד את חציו והלוקח או מקבל המתנה החצי האחר שבו.

ק. פטור מחצי הכופר מכיון שאין לו יורשים, וחצי קנס היינו מחצית ל' שקלים של עבדות, וכופר היינו, חצי נזקו של כבן חורין שהרי חצי משוחרר ומחצית הקנס דפטור דהרי בעמוד והוציא קאי, ולא קרינן ביה כסף שלשים שקלים יתן לאדונו. ש"ך ס"ק ע"ו. ר. דאינה עומדת בעמוד והוצא קאי כמו עבד, שהרי אין כופין רבה, ופטור מחצי הכופר שעליו ליתן בשביל צד בת חורין מכיון שאין לה יורשים. ש"ך ס"ק ע"ח. ש. מברייטא בגיטין דף מ"א ע"ב, וכרבנן וכאוקימתא דרבה שם דלומדים לה לה מאשה, דמה אשה חציה לא מהני גם עבד חציו לא מהני. ש"ך ס"ק ע"ב. ת. היינו חציו השני, גם זה כאוקימתא דרבה שם. והטעם כיון שבשעת השחרור יצא מרשותו לגמרי, אבל בשחרר תחלה חציו ואח"כ מכר חציו לא מהני, כיון שבשעת שחרור החצי הראשון עדיין אגיד גביה. ש"ך ס"ק ע"ד.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

ס. עא. עבד של שני שותפין ששחרר אחד מהם את חלקו אפי' בשטר
העבד קנה לעצמו חציו בזה א, והוא חצי בן חורין.

א. דכל מה שיש לו בו שחררו לגמרי, מימרא דרבינא שם בדף מ"ב וכפי' רש"י שם, כיון
שאין לו בו אלא חציו כי שחררו לא שייר בו מידי.